

## طراحی و اجرای اولین دوره تربیت مربی بهداشت دهان در کشور: ارائه یک الگوی آموزشی

\*دکتر لاله خلیل آذر<sup>۱</sup>، دکتر احمد جعفری<sup>۲</sup>، دکتر علیرضا خوشدل<sup>۳</sup>، دکتر محمدحسین خوشنویسان<sup>۴</sup>

محل اجرای فرآیند: دپارتمان علوم دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش

گروه فرآیندی: مدیریت و رهبری آموزشی

تاریخ اجراء (مدت اجرای فرآیند): مهرماه ۱۳۸۸ تا خرداد ۱۳۸۹

### مقدمه (هدف و اهداف اختصاصی)

هدف از اجرای این برنامه تربیت گروه مربیان بهداشت دهان برای آموزش اختصاصی این رشته در دانشگاه است به طوری که نه تنها دانشجویان بلکه کارکنان و مروجین بهداشت دهان در نیروهای مسلح را برای دوره‌های حین خدمت تحت پوشش آموزشی (دانشی و مهارتی) قرار دهد. این برنامه با همکاری دبیرخانه شورای تخصصی دندانپزشکی و برای اولین بار در دانشگاه علوم پزشکی ارتش تدوین و اجرا شد.

### روش اجراء (حداکثر در ۳ صفحه)

در این برنامه افراد با نیازسنجی و سطح‌بندی آموزشی، روشهای تدریس، تکنیکهای آموزش مجازی، شیوه‌های ارزیابی و سنجش و آزمون، آموزش مهارتی، آموزش پزرسالان، روانشناسی آموزشی، تدوین طرح درس، سناریو نویسی و شبیه سازی آموزشی آشنا شده و به تمرین آموزش زیر نظر استاد پرداخته و سپس از نظر قابلیت‌های آموزشی مورد ارزیابی و گزینش نهایی قرار می‌گیرند. همچنین آنان با تشکیل گروههای مباحثه چالشهای آموزشی را بررسی و راههای مناسب برای آنها را پیدا می‌کنند. مراحل برنامه به این قرار هستند:

**گزینش فراگیران:** پس از فراخوان با بررسی سوابق علمی

و پژوهشی (CV) داوطلبان توسط کمیته تخصصی (expert panel) افراد برگزیده به مصاحبه دعوت و پس از گزینش نهایی دوره را آغاز نمودند. برگزیدگان نهایی شامل ۱۰ نفر (۶ دندانپزشک عمومی و ۴ بهداشتکار) بودند.

**برگزاری کارگاه:** مجموعه کارگاه ۷ روزه مبانی آموزش پزشکی شامل یادگیری و انواع آن، مهارتهای فرآیند تدریس، طراحی درس، اهداف آموزشی، حیطه‌های آموزشی، استراتژی و روشها و فنون تدریس، روانشناسی آموزشی بزرگسالان، تغییر رفتار از طریق آموزش، آموزش مبتنی بر شواهد و حل مسئله، آموزش در گروههای کوچک و پویایی گروه، روش سخنرانی، حل مسئله، نحوه ارائه سمپوزیوم و سمینار و کنفرانس، آموزش مجاری و از راه دور، آزمون و مفاهیم اساسی سنجش علمی، آزمون، طراحی سوالات و طبقه بندی سوالات، تجزیه و تحلیل سوالات امتحانی

**برگزاری دوره:** پس از اتمام موفقیت آمیز کارگاه، کلاسهای مربوطه شامل موارد ذیل به صورت سخنرانی، بحث گروهی و کارگاه در مدت ۴ ماه برگزار شد:

آناتومی دندان، مواد دندانی، خدمات دندانپزشکی، بهداشت دهان، مهارتهای پیش بالینی، دندانپزشکی پیشگیری، دندانپزشکی جامعه نگر، مبانی تشخیص، کنترل عفونت، بیمه

۱- استادیار دانشگاه علوم پزشکی ارتش، متخصص بیماریهای دهان

۲- دانشیار دانشگاه علوم پزشکی تهران، متخصص دندانپزشکی اطفال

۳- استادیار دانشگاه علوم پزشکی ارتش، متخصص اپیدمیولوژی بالینی

۴- استادیار، مدیر اداره سلامت دهان وزارت بهداشت

آموزشی، تدوین محتوای آموزشی و ارتقاء کیفیت تدریس است. شناسایی افراد شایسته مربیگری پس از ۶ هفته تقریباً میسر بود و نتیجه ارزیابی تکوینی تا هفته ۱۴ تقریباً همان نتایج را نشان می‌داد. به ویژه آنکه افراد علاقمند به تدریس و با استعداد در آموزش علاوه بر برنامه‌های الزامی شروع به ارائه روشهای خودجوش برای آموزش و استفاده از ابزار ساخته شده توسط خود نظیر ماکت و پمفلت کردند که لزوم توجه بیشتر به نوآوری آموزشی را در دوره‌های بعدی روشن کرد.

**سطح اثرگذاری (بخش، دانشکده، دانشگاه، کشوری، بین المللی):** کشوری

### نتیجه‌گیری شامل چالش‌ها و مشکلات اجرایی فرآیند

روش تربیت مربی روشی موثر در شناسایی استعدادها و توانمندی آموزشی و آموزش استاندارد مربیان بوده و عرصه آموزشی را در اختیار افراد شایسته قرار می‌دهد. افزایش بهره‌وری آموزشی و انگیزه دانشجویان از اثرات این روش خواهد بود و پیشنهاد میشود در سایر رشته‌ها نیز مورد استفاده قرار گیرد. نتایج خوب طرح باعث شد دانشگاه ارتش گذاردن دوره تربیت مربی را برای کلیه مربیان مقاطع کاردانی و کارشناسی در طول یک مهلت ۱ ساله الزامی کند.

**کارورزی عرصه:** به مدت یک هفته در فیلد خدماتی بهداشت دهان و در ارتباط با بیماران و آشنایی با سیستمهای ارائه خدمات سلامت دهان در مدارس، وزارتخانه‌ها و سازمانها

**ارزیابی تکوینی:** نحوه کار و حضور فراگیران و کیفیت فراگیری و بازخورد آموزشی آنان از جمله ارائه متون و سخنرانی و مهارتهای کلامی و ارتباطی و نحوه تدریس آزمایشی در طول ترم ارزیابی و نمره دهی می‌شود.

**تدوین درسنامه:** هر درسنامه توسط دو نفر از فراگیران تدوین شد و در مجموع درسنامه ۲۶ واحد آموزشی در طول ترم گردآوری و مکتوب شد و توسط اساتید تصحیح شد.

**تجربه آموزشی:** فراگیران به عنوان بخشی از دوره پس از طی دوره مقدماتی موظف به تدریس تحت نظر اساتید برای دانشجویان بهداشت دهان بودند و هر یک معادل ۱ واحد آموزشی تدریس نمودند. مهارتهای آموزشی آنان توسط اساتید راهنما در چک لیست علامت زده شده و پس از کلاس نحوه بهبود کیفی آموزش آنان مورد بحث قرار می‌گرفت.

**ارزیابی پایانی:** دانشجویان در پایان مورد ارزیابی نهایی قرار می‌گیرند که شامل نمرات تکوینی و آزمون کتبی و مصاحبه و اجرای سخنرانی می‌باشد. به کسانی که دوره را با موفقیت طی کنند گواهینامه مربیگری بهداشت دهان اعطا و مجوز همکاری آموزشی به عنوان مربی داده میشود.

### نتایج: پیامدهای اجرای فرآیند

این روش شیوه‌ای موثر در تربیت مربیان، استانداردسازی